

Thực tiễn - Kinh nghiệm

Chủ động ứng phó với thiên tai trước tác động biến đổi khí hậu

○ PHẠM THỊ TUYẾT MÂY

Cục Khí tượng Thủy văn và Biến đổi khí hậu

Trên thế giới, đã có rất nhiều biện pháp ứng phó với thiên tai trong bối cảnh biến đổi khí hậu (BĐKH). Trong đó, Chương trình Phát triển Liên Hợp Quốc (UNDP) cho rằng, cách ứng phó với thiên tai dựa vào cộng đồng sẽ không chỉ có hiệu quả tích cực mà còn thúc đẩy các quá trình phát triển kinh tế - xã hội. Vì cơ chế hoạt động và định hướng của phương pháp này phù hợp với điều kiện văn hóa của địa phương nên sẽ thúc đẩy khả năng thích nghi và góp phần vào sự phát triển bền vững của cộng đồng.

Việt Nam được xác định là một trong những nước chịu ảnh hưởng trực tiếp và nặng nề nhất từ BĐKH. Đặc biệt, các hiện tượng thiên tai bão, lũ, hạn hán... xuất hiện ngày càng nhiều, cường độ tăng và diễn biến phức tạp. Thực tế cho thấy, đối tượng bị tác động nhiều nhất chính là những cộng đồng dân cư nghèo, chưa có khả năng ứng phó một cách chủ động trước hoạt động ngày càng tăng của thiên tai. Nguyên nhân chủ yếu là do những cộng đồng dân cư này chưa được trang bị kiến thức, kỹ năng, trang thiết bị ứng phó cần thiết.

Hàng năm, bão, lũ lụt ở nước ta đã cướp đi sinh mạng của hàng trăm người, làm hàng nghìn người khác bị thương hoặc mất tích. Thiên tai do các hiện tượng thời tiết gây ra làm thiệt hại rất lớn về cơ sở hạ tầng và tài sản của người dân. Theo dự báo, cường độ và tần suất bão, lũ lụt những năm tới có xu hướng tăng lên và diễn biến phức tạp hơn do hiện trạng phá rừng đầu nguồn, những bất cập trong việc sử dụng và quản lý nguồn nước và đặc biệt là ảnh hưởng BĐKH. Thiên tai, trong đó có bão, lũ lụt đã và đang là yếu tố tác động mạnh mẽ đến cuộc sống của con người và sự phát triển bền vững của đất nước.

Để giảm nhẹ tác động tiêu cực của thiên tai trong bối cảnh BĐKH, Chính phủ, các bộ, ngành, địa phương và người dân nỗ lực thực hiện nhiều biện pháp cụ thể trong công tác phòng chống và giảm nhẹ thiên tai, đặc biệt là bão, lũ. Các tổ chức, đoàn thể trong nước và quốc tế cũng đã có những đóng góp tích cực và nhiều mặt. Mặc dù vậy, bên cạnh những kết quả đáng khích lệ thu được, vẫn còn nhiều tồn tại trong công tác này. Một trong những tồn tại chủ yếu hiện nay là công tác tuyên

Biến đổi khí hậu ngày càng phức tạp khiến triều cường xâm nhập ngày càng sâu vào đất liền

truyền, diễn tập, tập huấn nâng cao nhận thức và phổ biến kinh nghiệm ứng phó cho cộng đồng dân cư vùng lũ chưa được quan tâm đúng mức; thực hiện chưa thường xuyên, thiếu tính hệ thống, chủ yếu mới thực hiện thông qua các phương tiện thông tin đại chúng.

Có thể nói rằng, từ lâu cộng đồng dân cư vùng bão, lũ đã có nhiều kinh nghiệm truyền thống ứng phó hiệu quả với lũ, nhưng tùy thuộc vào điều kiện của địa phương mà kinh nghiệm ứng phó có thể có nhiều hay ít, mang tính đặc thù vùng miền hoặc phổ biến... Sẽ rất hữu ích nếu các cộng đồng có thể chia sẻ và học tập kinh nghiệm ứng phó của các vùng miền, địa phương, qua đó giúp nâng cao khả năng ứng phó cho mỗi cộng đồng. Mặt khác, bão, lũ lụt hiện nay thường kéo theo rất nhiều tác động tiêu cực khác, đặc biệt là vấn đề ô nhiễm và dịch bệnh. Do đó, cộng đồng dân cư rất cần được phổ biến các biện pháp xử lý và phòng chống nhiều vấn đề phát sinh, như vệ sinh môi trường, an toàn thực phẩm, phòng chống dịch bệnh, xây nhà an toàn, đa dạng, đảm bảo an toàn cuộc sống...

Để chủ động phòng chống và giảm nhẹ những thiệt hại do thiên tai, đặc biệt là bão lũ gây ra, cộng đồng dân cư cần chủ động thực hiện một số biện pháp đảm bảo an toàn sau:

Tổ chức cuộc sống thích ứng với BĐKH: Dự trữ đầy đủ các nhu yếu phẩm cần thiết và cập nhật thông tin; tham gia đầy đủ các hoạt động diễn tập, tập huấn tại địa phương; sẵn

sàng sơ tán, di tản; phòng tránh chết đuối và bảo đảm an toàn cho trẻ em, đề phòng với những hiểm họa có thể có trong mùa lũ; chuẩn bị phương tiện di chuyển trong mùa lũ... Dự trữ nước sạch và hóa chất khử trùng nước trước mùa lũ; tôn cao nền giếng nước, để có nước sạch (làm trong nước bằng phèn, khử trùng nước bằng viên cloramine B hoặc T)... Bảo đảm an toàn và dự trữ đủ lương thực, thực phẩm trước mùa lũ, chủ động bổ sung rau xanh. Dự trữ các loại thuốc trước mùa lũ, đến ngay trạm y tế nếu thấy có dấu hiệu bệnh nặng. Chủ động phòng bệnh và giữ vệ sinh môi trường; khắc phục hậu quả và phục hồi sau bão, lũ, nước rút đến đâu, dọn vệ sinh ngay tới đó; vệ sinh và khử trùng môi trường quanh nhà; sửa chữa lại nhà cửa và chuồng trại. Chọn vật liệu xây dựng, gia cố nhà nâng cao nền nhà, xây tường chắn lũ và đắp đê bao, nâng cao nền nhà và nhà nổi có phao; sử dụng giàn giáo làm sàn chống lụt; nhà chống lũ có hệ thống phao tự nổi; nhà bán di động chống lũ. Sơ tán và dự trữ thức ăn cho vật nuôi, phòng bệnh thường gặp ở vật nuôi và chuẩn bị việc tái đàn sau lũ; tiếp cận và sử dụng hiệu quả các nguồn hỗ trợ tài chính; bảo đảm sản xuất và đa dạng hóa sinh kế; tận dụng những thuận lợi do lũ mang lại.

Các hành động ứng phó với bão lũ: Trước mùa bão, lũ, người dân có sự chuẩn bị sẵn sàng về vật chất và tinh thần để ứng phó. Thường xuyên nghe, cập nhật các bản tin cảnh báo;

gia cố nhà cửa và chuồng trại, gác xếp, gác lửng, kê cao đồ đạc, làm thành quanh giường ngủ cho trẻ nhỏ. Dự trữ nước, lương thực, thực phẩm, thuốc men, chất đốt; chuẩn bị phương tiện di chuyển, trang thiết bị bảo đảm an toàn, sẵn sàng sơ tán, di tản.

Khi bão lũ về, thường xuyên theo dõi thông tin về tình hình lũ, tuân thủ các chỉ thị chống lũ và khuyến cáo của chính quyền; bảo vệ các đối tượng dễ bị tổn thương (người già, trẻ em); cảnh giác với những hiểm họa có thể có trong mùa lũ.

Ngăn ngừa những hiểm họa khi lũ rút, bảo đảm vệ sinh môi trường và tránh bệnh tật: Phòng ngừa những hiểm họa sau lũ, như ổ diệt ươn, rắn cắn, vật liệu sắc nhọn...). Thực hiện các khuyến cáo khác sau bão, lũ: Kiểm tra các ổ điện, nguồn điện và các thiết bị điện trước khi sử dụng, tránh đi gần các bờ sông hay nơi có những dấu hiệu sạt lở hoặc những khu vực mà người dân đã được cho di dời, sơ tán, khi đi thuyền phải mang theo áo phao và phao cứu hộ...

Các giải pháp trên giúp người dân có thể sống chung với bão, lũ an toàn. Tuy nhiên, một số kinh nghiệm và giải pháp có thể phù hợp hơn với địa phương này mà chưa hẳn phù hợp với địa phương khác. Các cấp quản lý của từng địa phương nên có những định hướng cụ thể cho cộng đồng dân cư trong khu vực mình lựa chọn, sử dụng những kỹ năng và giải pháp phù hợp nhất với điều kiện ở từng địa phương. ■